

Grunnlag for innspel til melding til Stortinget om profesjonsutdanningane (profesjonsmeldinga)

Innspill på spørsmål

Generelt

1. I teksten over har vi trekt opp ein del utfordringar for profesjonsutdanningane. Er de samde i at dette er sentrale utfordringar? Kva vil de eventuelt trekkje fram for å supplere eller korrigere dette utfordringsbiletet?

Det er vanskelig ikke å være enig. Vi er klar over at det er et problem å skaffe praksisplasser, blant annet for helsefagutdanningene og andre UH som tilbyr lærerutdanninger, men vi opplever ikke det problemet i våre lærerutdanninger ved vår høyskole. Tvert imot opplever vi at barnehager og skoler i regionen ønsker å være praksisbarnehage og -skole. Samarbeidet gir økt kompetanse og kunnskap.

2. Korleis kan universitet og høyskular utvikle utdanningane i tråd med framtidige kompetansebehov og samfunnsendringane vi trekk opp?

Aktiv studieporteføljeutvikling. BLU har større utfordringer knyttet til opptakskravet om generell studiekompetanse. Vi opplever at en del av studentene som blir tatt opp sliter med kravene som stilles i høyere utdanning, og ofte trenger de tilpassinger. Disse studentene er ressurskrevende. Videre opplever vi at språkkravene til opptak til høyere utdanning er lave og at en del av studentene som har norsk som andrespråk ikke klarer å følge med i undervisningen.

Fagporteføljen (fagkretsen) til lærere med femårig GLU er smalere enn lærere med fireårig GLU og ALU. Dette medfører utfordringer når de nye lærerne skal søke jobb, og må undervise i fag de ikke har utdanning i. Dette står i motsetning til kvalitetskriteriet, som sier at studiet skal være samfunnsrelevant. Men praksisfeltet vil gjerne ha studenter med masterutdanning. Dvs. at praksisfeltet ønsker både allmennlæreren og læreren med forskerblikket. Dette har de gitt uttrykk for allerede under planleggingen av femårig GLU.

Kan man tenke modeller hvor man tar masteroppgaven parallelt med jobb.

Idag må studentene gjennomføre master for å bli lærer. Vi foreslår at man kan vurdere en 4+1 modell: studentene som ønsker det kan etter fire år søke jobb i skolen som adjunkt. Disse vil ha mulighet til å skrive masteroppgave innenfor en treårs periode for å bli lektor. Dette krever at vi på nytt innfører stillingskategorien 'adjunkt' i skolen. Vi opplever at skoler ansetter studenter som ikke er ferdig med utdanningen, men at en ansettelse betinger at de gjennomfører utdanningen.

Det kan være en fordel med mer fleksibilitet i utdanningene – og større mulighet for innpass av tidligere utdanning uten fagdidaktikk og praksis. Man ønsker færre rammeplaner som er overordnet og som gir mulighet for lokale tilpassinger.

Mer fleksibilitet og tilrettelegging fra arbeidsgivere i barnehage og skole for ansatte til å ta videreutdanning.

Kvalitet

3. Sikrer kra va vi stiller til fagmiljø gjennom lov og forskrift kvalitet og relevans i profesjonsutdanningane, eller er dei til hinder for t.d. praksisretta utdanningar?

4. Kva barrierar finst når det gjeld å tilsetje personar med fersk erfaring frå yrkesfeltet anten i delte eller heile faglege stillingar i profesjonsutdanningane? Kva kan byggje ned desse barrierane?

5. Er det utfordringar med å rekruttere personar med førstekompetanse til utdanningane og i tilfelle kvifor?

Vi føretrekker å se spørsmålene 3, 4 og 5 i sammenheng. Det har vært krevende å rekruttere ansatte med praksiserfaring i UH, med tanke på «krav» om førstestilling. Vi har gode erfaringer med kombinerte stillinger (lærere fra skoler er ansatt i 20% stillinger). Krefter som trekker i ulike retninger, en førstekompetent kan mangle praksiserfaringen, mens en lektor fra praksisfeltet mangler forskningskompetansen. Begge kategorier lærere krever kompetanseheving for å kunne gi studentene en integrert og forskningsbasert undervisning. Disse kompetansehevingstiltakene vil ha en økonomisk effekt.

Det er også verdifullt med førstelektor og dosentkompetanse i profesjonsutdanningene, da de har verdifull innsikt i og erfaring med praksisfeltet.

Utfordrende å finne førstekompetente med riktig kompetanse i enkelte fag. Det er krevende å undervise og veilede studenter på syklus 2.

Vi mener at det er viktig at toppkompetente også underviser i grunnutdanningene, ikke bare på masternivå. Samtaler med NOKUT viser at vi har større fleksibilitet på flere områder enn det HiØ gjør.

Vi opplever at utfordringer med å rekruttere personer med førstekompetanse til utdanningene er fagbettinget. For eksempel er det flere søkere med førstekompetanse innen pedagogikk rettet mot skole sammenlignet med pedagogikk rettet mot barnehage. Det er flere søkere med førstekompetanse innen fagene norsk, naturfag og matematikk sammenlignet med de praktiske og estetiske fagene. Det er stor konkurranse om naturfagdidaktikere og matematikk-didaktikere.

Studietilsynsforskriften: Vi etterlever ikke krav til praksiskompetanse i tilstrekkelig grad. Summen av aktivitetene vi har og samarbeid med praksisfeltet bidrar til sammen til større praksisinnsikt. Kanskje man burde ha kombinertstillinger i praksisfeltet for ansatte fra UH?

6. Kva skal til for å bygge sterke forskningsmiljø i profesjonsutdanningane. Kva er barrierane?

Viktig å ha forskning som styrker både fagmiljøer og program. Vi opplever å stå i spagat med mange forventninger til våre forskningsmiljøer som skal dekke så veldig mange områder.

Hvordan definerer man relevans? Har NOKUT for store krav til praksisrelevant forskning? Har krav til fri forskning for stor plass i UH?

Barriere med rekruttering har også med forskningsinnretting. Det å måtte ansette personer med lite relevante forskningsområder, kan medføre at det er problematisk å få profesjonsrettet forskning.

Behov for mer styring, tydeligere og færre forskningsinnrettinger, samarbeids- og tverrfaglig forskning, mer eksternfinansiering av forskningen.

8. Korleis påverkar rammeplanane kvalitet og gjennomføring i profesjonsutdanningane?

Positivt at alle studentene må gjennom noen krav som er felles for alle, og at det er autonomi utover dette. Det er viktig at rammeplanene sikrer profesjonselementet i utdanningene. Skal vi ha mer fleksibilitet, må rammeplaner sikre dette. Lærerne skal ut i en enhetsskole, ikke ut i bedrifter som har ulike profiler. Slipper vi opp dette, kan andre komme på banen, f.eks. BI.

Det kan være en mulighet for å tilby praksis og fagdidaktikk internt, for å få flere studenter og få de raskere igjennom. Må sikre at det ikke gir ekstra utgifter for UH.

10. Korleis fungerer samarbeidet mellom arbeidsliv og utdanning? Kva skal til for å få til godt samarbeid og kva barrierar finst det?

Vi opplever at samarbeidsaktivitetene i lærerutdanningsskolene (LUS) og lærerutdanningsbarnehagene (LUB) har bidratt enormt til å styrke samarbeidet mellom utdanning og arbeidsliv. Vi foreslår at ordningen fortsetter etter 2025.

11. Korleis fungerer dialogen mellom universitet og høgskular og arbeidsliv/samfunn, og er det tiltak som kan bidra til god dialog om kvalitet og relevans i utdanningane.

Svært godt, flere ganger i uka.

Vi veldig gjerne ha kandidatundersøkelser, med tilbakemelding også fra arbeidsgiver.

Kapasitet

12. I Utsynsmeldinga blir det fast slått at dimensjoneringa av utdanningssystemet skal bli meir i tråd med behovet i samfunnet. Det skal skje mellom anna gjennom at UH-sektoren prioriterer å auke talet på studieplassar innanfor område som er etterspurde av arbeidslivet og av dei utdanningssøkjande, og som er særleg viktige for Noreg: IKT, helse og utdanning som er nødvendig for det grønne skiftet. Korleis kan institusjonane arbeide for å sikre tilstrekkeleg kapasitet i profesjonsutdanningane?

Dimensjonering av utdanningssystemet vs. fleksibilitet i utdanningssystem.

13. Har de døme på god dialog mellom universitet og høgskular og arbeidsliv for å sikre at kapasiteten er i tråd med behovet i arbeidslivet?

Høgskolen er i dialog med kommune om desentralisert barnehagelærerutdanning. Kommunen mangler pedagogiske ledere i barnehagene og har mellom 20-30 assistenter/fagarbeidere som jobber på dispensasjon som pedagogiske ledere.

14. Korleis kan vi utnytte utdanningskapasiteten, og særleg ledig utdanningskapasitet, best mogleg?

Tilby etter- og videreutdanninger. Arbeidsplassbasert utdanning, desentralisert og deltidsutdanning.

15. Kva er barrierane for å få til fleksibel og desentralisert utdanning?

Viktig å bevare campus, men samtidig være fleksibel og desentralisert.

Mån mister den tette kontakten med studentene, mindre refleksjoner i fellesskap, større krav til disiplin for å gjennomføre studier (motivasjon fra andre studenter) og at enkelte aktiviteter ikke kan gjøres digitalt. God tilrettelegging av arbeidsgiver. Større utfordringer med å ivareta kvalitet, skikkethet, og studentenes psykiske helse. Undersøkelser viste at studentenes psykiske helse ble dårligere under pandemien da alle måtte følge undervisningen digitalt. Viktig at studentene tilegner seg relasjonskompetanse.

Det er forskjell på grunnutdanninger og videreutdanninger, med tanke på lærerutdanningene. S Forutsetninger for å lykkes: etterspurt kompetanse i feltet man opererer i, god tilrettelegging fra arbeidsgiver, yrkesrelevant utdanning.

16. Har de gode døme på fleksible og desentraliserte utdanningstilbud i profesjonsutdanninger?

Fleksible utdanninger vil komme uansett.

Kombinasjon av nett og fysiske samlinger, praksis hvor man kan vurdere skikkethet.

Stipendordninger i BLU og PPU.

17. Kva må til for at fleire unge skal velje profesjonsutdanninger det er stor etterspurnad etter i arbeidslivet?

God omtale av profesjonsutdanningen i media, yrkesfeltet og av fagforeninger.

Bedre betingelser, solid og relevant utdanning som er ettertraktet i barnehage og skole, lønn etter lengde på utdanning, karrieremuligheter. I dag opplever skoleledere at nyutdannede lærere har kompetanse i færre fag, og at enten må lærerne undervise i fag de ikke har kompetanse i eller så må skolene ansette flere lærere. Det siste innebærer en økonomisk belastning for skolene, mens det første innebærer at elever blir undervist av lærere som ikke har kompetanse i faget (ufaglært). Ofte må den nyutdannede læreren ta en videreutdanning etter femårig utdanning for å øke fagkompetansen og kunne undervise i flere fag.

18. Korleis kan vi mobilisere vaksne som har familie og økonomiske forpliktingar til å ta ei profesjonsutdanning?

Stipendordninger. Man har i dag stipendordninger i BLU deltid og PPU deltid. Kanskje dette kan være en ordning man bør tilby i GLU også.

Kanskje GLU kan tilbys som deltidsutdanning.

19. Bør fleire av profesjonsutdanningane organisere arbeidsplassbaserte utdanninger, yvegar, tresemesterordning eller forkurs?

Arbeidsplassbaserte utdanninger. Hvis det er veldig mange ufaglærte i en profesjon, kan y-veien være en god løsning.

Praksis

22. Korleis kan alle partar leggje til rette for at fleire får praksisen dei treng?

Tett dialog med praksisfeltet.

Øvingslærervtalen bør revideres og gi bedre vilkår for praksis.

23. Lærestadane og arbeidslivet er avgjerande for kvaliteten i praksisopplæringa. Kan regjeringa likevel gjere meir for at alle studentar får praksisopplæring av god kvalitet, både når det gjeld førebuingane til praksis og rettleiing og fagleg oppfølging av praksisen?

Vi mener at regjeringen kan gjøre mer for at studentene får en bedre kvalitet på sin praksisopplæring. Det å være praksisarena for lærerutdanninger er i dag ikke nedfelt i styringsdokumentene for grunnskolen og barnehagen (?), dette kan komplisere samarbeidet med praksisfeltet. Det bør legges inn en forventning om at skole- og barnehagesektoren skal bidra i utdanningen av lærere.

Det bør være krav til veiledningskompetanse blant praksislærere i alle lærerutdanningene.

24. Korleis kan utdanningane førebu studentane på eit yrkesliv der dei er forventa å samarbeide med andre profesjonar?

Mange profesjoner er inkludert i lærerutdanningene i dag gjennom tverretattlig samarbeid, for eksempel PPT, BUP, barnevern mv.

Interesseorganisasjoner (diabetesforbundet, blindeforbundet mv.) trenger ikke egen plass i utdanninger. Hvem kan man i denne profesjonen forventes å møte i større grad? Saker man møter en gang eller to i året, eller sjeldnere, kan ikke forventes å få en plass i utdanningen.

Det bør være flere profesjoner i skolen. Vi kan vise fram gode samarbeid i utdanningene. Vi har gode samarbeid eksempler PPT, BUP, habilitering noen ganger. Helse, politi, barnevern.

Hvilke temaer bør ligge i grunnutdanningen og hvilke bør ligge i videreutdanningen. Forslag til temaer som bør ligge til grunnutdanningen er for eksempel lese- og skrivevansker, sosiale og emosjonelle vansker, PPT.

Viktig at studentene får kjennskap til og erfaring med hvordan skoler og barnehager samarbeider tverrfaglig med andre etater. Læringsutbyttebeskrivelser må være mer spesifikke, beholde overordnet tverrfaglige temaer.

Flere profesjoner bør kunne stå i klasserommet (her er UDF klare på at det kun er læreren som skal stå i klasserommet). Ingen kan erstatte læreren med godkjent lærerutdanning, men andre profesjoner kan være et supplement til læreren slik at kompetansen elevene møter i klasserommet er mer optimal med hensyn til å ivareta forventningen om tilpasset opplæring.

Det er forventninger om at man skal være førstelinjetjeneste på en del områder, så man trenger en viss kompetanse – oppdagerkompetanse.

26. Er strukturen på praksis og mengda med praksis innan lærarutdanningane rett eller bør praksisperiodane vere lengre og slik gi høve til eit djupare innblikk i livet på ein skule eller barnehage?

Det bør legges mer vekt på bearbeiding og refleksjon om praksis etter praksisperiodene.

Stor fleksibilitet i gjennomføring av praksis kan bedre kvaliteten på praksis.

Det bør være mulig å teste ut lengre sammenhengende praksisperioder. Vi stiller oss positive til at mengden av praksis kan økes, men det forutsetter at praksisen er finansiert.

Ny som lærer-programmet bør tydeliggjøres som en forlengelse av utdanningen/innføring i læreryrket.

Mangfold

27. Har de gjennomført tiltak for å auke mangfoldet i profesjonsutdanningene? Korleis har eventuelle tiltak verka?

HIØ har hatt et prosjekt knyttet til oppfølging av flerspråklige studenter som på grunn av språkutfordringer sliter med å følge undervisning. Tiltaket fungerte godt for BLU studenter.

Krav om profesjonsskriving på begge målformer, fører til at flere studenter velger bort norsk i GLU.

28. Kva verkemiddel kan vi bruke for at profesjonsutdanningene tiltrekker seg studenter frå begge kjønn og ulike føresetnader og bakgrunnar? Kva bør rolla til offentlege styresmakter vere i dette arbeidet?

Framsnakke læreryrket for kjønn og grupper som er underrepresentert. Mån kan også trekke fram karriereveier i større grad. Bruke mannlige lærere og flerkulturelle lærere i markedsføringsarbeidet.

Ny modell for GLU der første og evt andre året er felles for alle studentene. Studentene får dermed et bedre grunnlag for valg av innretting 1-7 eller 5-10 senere i studieløpet.

Praksis i barneskolen har ført til at flere menn velger å jobbe på lavere trinn.